

Europos Komisijai trečiadienį pristačius ES daugiamečio biudžeto 2028-2034 m. pasiūlymą, Lietuvoje išrinkti europarlamentarai skirtingai vertina pasiūlymo apimtį, ambicingumą ir finansavimą konkrečioms sritims.

Europos Komisija (EK) siūlo, kad 2028-2034 m. ES biudžetas sudarytų beveik 2 trln. eurų arba 1,26 proc. nuo bendrųjų ES pajamų. EK taip pat pasiūlė numatyti naujus nuosavus ES biudžeto išteklius, taip pat apjungti kai kurias programas.

Europos Parlamento (EP) biuras Lietuvoje pateikia Lietuvoje išrinktų EP narių vertinimus.

Paulius Saudargas (Europos liaudies partija): akcentai biudžete sudėlioti teisingai

Naujoji daugiametė finansinė perspektyva EK pristatyta kaip paprastesnė, strateginė ir lanksti. 2 trilijonų eurų ilgalaikis biudžetas – 0,11 procentinio punkto didesnis negu ankstesnis – pateiktas kaip modernus ir skirtas išlaidoms, kurios labiausiai rūpi europiečiams. Vis tik išvelgti čia galima ne vien tik pozityvą, įskaitant ir tai, kad EP nariai iki pristatymo negavo jokio oficialaus dokumento, pateiktos viso labo kelios skaidrės, tad ir įvertinti iki galo sunku.

Akcentai ilgalaikiame biudžete sudėlioti teisingai: gynyba, konkurencingumas, inovacijų ir įgūdžių atotrūkio mažinimas. Mario Draghi raporto pamokos išmoktos. Išmoktos ir netikėtų krizių pamokos – biudžete numatytas specialus finansinis lankstumas ištikus įvairioms krizėms ir nelaimėms.

Tačiau nerimą kelia EK vizija link renacionalizacijos ir tarpvyriausybinių susitarimų. Tai nenaudinga EP vaidmeniui priimant biudžeto sprendimus. Be to, gali sukelti konkurenciją tarp valstybių narių, kai didesnės šalys įgyja daugiau įtakos, o mažesnės turi mažiau priemonių bendriems prioritetams formuoti. Tokiu metu, kai vienybė ir tvirta institucinė pusiausvyra yra itin svarbi, Europai būtinas didesnis solidarumas ir didesnis susitelkimas į bendrus prioritetus.

Nepaisant to, pasiūlyme yra elementų, kurie atitinka mažesnių valstybių interesus. Pasienio valstybėms, besiribojančioms su Rusija ar Baltarusija – išskirtinis dėmesys, bent jau retorikoje. Jei ši vizija būtų tinkamai išpildyta, tai galėtų reikšti didesnes strategines investicijas į pasienio infrastruktūrą, atsparumą ir gynybos pajėgumus. Laukia rimtas derybų procesas, mat ilgalaikiam biudžetui priimti reikalingas EP pritarimas.

Vytenis Andriukaitis (Socialistai ir demokratai): pasiūlymas neatsako į nei vieną

klausimą

Lietuvoje mažai diskutuojama apie dabartinius ES iššūkius, kuriuos turime įveikti dėl karo Ukrainoje, dėl savo pozicijų sustiprinimo, ES reikšmės pasaulyje didinimo. Šiame kontekste šis biudžetas neatsako į nei vieną klausimą.

ES biudžetas visą laiką turėjo didelę ydą, kad atsiranda daug naujų politikų, o jo dydis visada iš esmės tas pats. Ir šįkart ta dalis, kurią tikslinga būtų skirti į naujas politikas – gynybą, saugumą, ES plėtrą, konkurencingumą – biudžete iš esmės nėra padidėjusi. 1,26% nuo ES šalių BVP yra juokingi skaičiai, ypač žinant, kad reikės atidavinėti ES gaivinimo fondui pasiskolintas lėšas.

Kokios svarbiausios ES užduotys šiuo metu? Pirma, gynyba ir saugumas. Antra – tolygesnis regionų išvystymas ir sanglauda. Trečia – infrastruktūros projektai. Jeigu kalbame apie būtinybę sukurti kompetentingą energetikos rinką, turime sutarti, kad pirmiausia skubiai reikia investuoti į jungtis, jų saugą, generacijų pajėgumus. Kitas klausimas apie žalinimo politiką – kiek reikia investicijų, kad investicijos į švarias technologijas taptų tolygesnės. Tas pats ir dėl paramos žemės ūkiui. Pereinamiesiems regionams reikia žymiai daugiau lėšų, o dabar kyla klausimas, kiek ES biudžetas gali būti pagalve šioms problemoms.

Kyla klausimų ir dėl paramos Ukrainai. Skirtingos idėjų kalvės pateikia skaičiavimus, kad kasmet investicijų į Ukrainos infrastruktūros atstatymą ir jos integracijos į ES paramai reikėtų nuo 30 iki 60 mlrd. eurų. Mūsų pažadas yra Ukrainos integracija į ES iki 2029 m. Tai klausimas, kaip tai vyks su biudžete pasiūlytomis lėšomis?

Pasiūlymas dėl nacionalinių vokų, į juos įtraukiant daug apibrėžtų sričių, yra diskutuotinas teisine ir ES sutarčių prasme. Tai laidoja bendruomenės metodą, o vyriausybinių metodą padaro stipriu. Taip padovanojame ideologiniams oponentams didžiausią dovaną.

Aurelijus Veryga (Europos konservatoriai ir reformuotojai): išpūdis tikrai slogus

Pirmas išpūdis apie kitą daugiametę finansinę programą yra tikrai slogus. Pirmiausia todėl, kad išsipildė blogiausi spėjimai dėl lėšų apjungimo į kelias dideles „kišenes“, į vieną jų įtraukiant ir bendrosios žemės ūkio politikos pinigus. Ir kalbama ne tik apie tai, kad nebuvo įgyvendinti anksčiau duoti pažadai suvienodinti tiesiogines išmokas ES valstybėms. Pristatytame ilgalaikiame biudžete numatyta, kad svarbi ES ūkininkavimo subsidijų programa – Bendroji žemės ūkio politika – pagal realias 2025 m. kainas sumažės beveik 30 proc. Numatomas politikos biudžetas sieks 300 mlrd. eurų, palyginti su 387 mlrd. eurų dabartinėje perspektyvoje.

Biudžeto mažinimas nėra vienintelis esminis pokytis. Žemės ūkio politika nebebus atskiras fondas – jis bus sujungtas į vieną didelį fondą kartu su sanglaudos ir kaimo plėtros išlaidomis, kuris bus valdomas nacionaliniu lygmeniu. Sunku rasti atsakymą, kodėl kalbama apie lėšų mažinimą žemės ūkiui, kai tuo pačiu metu kyla įvairūs reikalavimai, susiję su aplinkosauga.

Tačiau pinigų švariosioms technologijoms ir dekarbonizacijai, panašu, kad nepritrūks. EK planuoja šios srities išlaidas padidinti kelis kartus. EK teigiamai įvertino savo žingsnį supaprastinti žaliąjį finansavimą, ženkliai padidindama 2 trilijonų eurų biudžetą. Apie 35 proc. 2028-2034 m. biudžeto bus skirta klimato ir biologinės įvairovės projektams. Sutinku, kad investicijos į šią sritį yra labai svarbios, jei jos leidžia pasiekti energetinę nepriklausomybę ir taip padidinti saugumą. Tačiau ir kitos sritys, pavyzdžiui, žemės ūkis – ne mažiau susijusios su saugumu nei energetika. Jei pinigai ir toliau bus leidžiami ideologiškai angažuotiems ir ekonomiškai netvariems projektams, ES gali likti prie suskilusios geldos.

Tuo pat metu taip skambiai prioritetais pristatomų saugumo ir gynybos sričių finansavimas lieka neaiškus. Kaip teigė EK pirmininkė Ursula von der Leyen, EK siūlo skirti 131 mlrd. eurų investicijoms į gynybą ir kosmosą – tai penkis kartus daugiau nei dabartinės išlaidos.

Neabejotina, kad daug diskusijų sukels ir ypatingas įstatymo viršenybės akcentavimas, kuris jau buvo naudojamas kuriant politinį spaudimą tam tikroms ES valstybėms. Tai gali sukelti papildomą įtampą jau ir taip sudėtinguose santykiuose su kai kuriomis šalimis. Toks lėšų apjungimas į didesnes „kišenes“ gali tapti puikiu pretekstu visą atsakomybę už investicijas į svarbias sritis perkelti valstybėms, tuo pat metu keliant riziką, kad ES praras strateginį matymą. Tai gali pabloginti konkurencingumą. Todėl pritariu kai kuriems EP kolegoms, kad EP vaidmuo turės būti itin aktyvus peržiūrint EK pateiktus biudžeto siūlymus.

Petras Auštrevičius („Atnaujinkime Europą“): teigiamas dalykas, kad Komisija nebeignoruoja tikrovės

EK pateikė rekordinio dydžio ilgalaikio 2028-2034 m. ES biudžeto projektą, kuris, galima sakyti, laužo iki šiol buvusią tradiciją, yra orientuotas į naujus prioritetus. Biudžetas yra 600 mlrd. eurų didesnis nei šiuo metu esamas. Tai, žinoma, dar tik pirminis siūlymas, projektas, tikėtina, dar smarkiai kis, bet teigiamas dalykas yra tai, kad EK nebeignoruoja tikrovės, o supranta, kad investicijos į Europos konkurencingumą ir gynybą yra kertinės, siekiant ne tik sėkmės ekonomikoje, bet ir saugumo visiems europiečiams šiuo ypač sudėtingu geopolitiniu įtampų laikotarpiu.

Taip, socialistai tikriausiai aršiai kritikuos šį biudžetą, kuris, be tradicinės paramos žemės ūkiui ir regionų plėtrai, netgi 451 mlrd. eurų numato naujam ES konkurencingumo fondui, t.y. investicijoms į gynybą, skaitmenines ir biotechnologijas technologijas bei kitus šių dienų poreikius. Bet esu tikras, kad čia turėtume investuoti dar daugiau. Ar ilgalaikio biudžeto projekte užteks 100 mlrd. eurų, skirtų paremti Ukrainos atstatymą? Manau, ne, tos paramos reikės dar solidesnės.

Džiaugiuosi naujojo biudžeto kryptimi, kuri skirta kurti stipresnę ir ambicingesnę Europą, bet turiu pagrindo manyti, kad šis biudžetas dar bus smarkiai koreguojamas, atsižvelgiant į ES didžiųjų valstybių interesus ir spaudimą iš išorės. Kova tarp atskirų ES valstybių lobistų ir kitų suinteresuotų grupių dėl ES biudžeto tikrai prasideda. Pirmininkaujant Lietuvai, 2027 metais, mums teks labai svarbus vaidmuo sprendžiant šio biudžeto galutinį patvirtinimą.

Virginijus Sinkevičius (Žalieji): pozityviai vertinu stipresnės atskaitomybės siekį

Daugiamečio biudžeto pasiūlymas yra vienas svarbiausių dokumentų, kuris nulems, kaip bus paskirstomos ES lėšos iki 2034 metų, kokias sritis remsime, kokius tikslus kelsime ir kaip bus užtikrinamas finansinis solidarumas tarp ES valstybių.

Lietuvai šis biudžetas yra itin reikšmingas. EK siūlymu numatomas didesnis dėmesys valstybėms, esančioms prie išorinių ES sienų. Tai svarbus žingsnis mūsų regiono saugumo ir atsparumo stiprinimo link, ypač vertinant geopolitinę situaciją ir ilgalaikius iššūkius, su kuriais susiduriame. Tokie sprendimai rodo, kad ES mato skirtingų regionų specifiką ir yra pasirengusi į ją reaguoti.

Taip pat pozityviai vertinu stipresnės atskaitomybės siekį. Finansavimas turi būti siejamas su rezultatais, o skaidrumas – su atsakomybe. Tikiu, kad tai paskatins tvaresnes reformas, efektyvesnį planavimą ir aiškesnį lėšų poveikį visuomenei. Būtina siekti, kad europiniai pinigai prisidėtų ne tik prie trumpalaikių projektų, bet ir prie ilgalaikės pažangos.

Tuo pačiu labai svarbu, kad ES valstybės turėtų daugiau laisvės spręsti, kokioms sritims jos nori skirti finansavimą. Kiekviena šalis turi savo nacionalinius prioritetus, todėl lankstesnė sistema padėtų priimti tikslingesnius sprendimus. Lietuvai tai suteikia galimybę kryptingai investuoti į sritis, kurios šiandien yra svarbiausios – ar tai būtų gynyba, ar infrastruktūra, ar atsparumo stiprinimas.

Tai galimybė ne tik paskirstyti lėšas, bet ir sustiprinti pasitikėjimą, kad Europos sprendimai gali būti ir vieningi, ir lankstūs tuo pačiu metu. Turime šį dokumentą vertinti ne kaip formalų planą, o kaip atsakomybę priimti išmintingus, ateities vertus sprendimus.

Rasa Juknevičienė (Europos liaudies partija): Komisija atsižvelgė į naujus geopolitinius prioritetus

Pristatydama daugiamečių biudžetą EK atsižvelgė į naujus geopolitinius prioritetus – gynybą ir konkurencingumą. Šioms sritims finansavimas turi būti gerokai padidintas. Norint tai pasiekti, neišvengiamas nuosaikūs, subalansuotas bendro biudžeto padidėjimas. Nereikia pamiršti ir to, kad ES ilgalaikis biudžetas nėra pinigų automatas nacionalinėms vyriausybėms.

Galime pasidžiaugti, kad Europos liaudies frakcijos iniciatyva EK sukūrė 800 mlrd. eurų vertės programą „ReArm Europe“, skirtą mūsų gynybiniam pajėgumams stiprinti ir Ukrainai remti.

Suteikiant daugiau lankstumo ir biudžetinio nuspėjamumo mūsų įmonėms, skatinant privačias investicijas gynybos sektoriuje, kuriant bendrą gynybos rinką įgyvendinamas ir kitas biudžeto prioritetas – konkurencingumo skatinimas. Konkurencingumo fondas turi būti vienas iš svarbiausių prioritetų kitame ilgalaikiame ES biudžete.

Naujiems geopolitiniams prioritetams reikia daugiau savų išteklių, kad būtų padengtos tiek skolos grąžinimas, tiek didėjantys ES išlaidų poreikiai. Tačiau šie ištekliai neturėtų lemti papildomų mokesčių, kurie apkrautų ES piliečius arba trukdytų ES įmonių konkurencingumui.

Dainius Žalimas („Atnaujinkime Europą“): parama Ukrainai - gerokai per maža

EK pristatytas 2028–2034 m. ES biudžeto pasiūlymas – neblogo pradžia, bet iki kelio pabaigos dar toli. Numatyta ilgalaikė 100 mlrd. eurų parama Ukrainai – svarbus žingsnis, rodantis ES ryžtą užtikrinti Ukrainos strateginę narystės ES kryptį. Visgi akivaizdu, kad, mažėjant JAV įsitraukimui į Europos saugumą, ši suma yra gerokai per maža ateinančiai septynerių metų perspektyvai. Panaši situacija ir gynybos bei kosmoso technologijų srityje: nors numatomos investicijos čia turėtų išaugti bent penkis kartus, to gali nepakakti. Turime ryžtingiau finansuoti gynybos pramonės plėtrą, karinio mobilumo infrastruktūrą bei išorinių sienų, ypač su Baltarusija ir Rusija, apsaugą. Tam būtina aktyviau ieškoti papildomų sprendimų, tokių kaip bendro ES gynybos skolinimosi modeliai.

Biudžeto pasiūlyme pavyko įtvirtinti liberalų „Atnaujinkime Europą“ frakcijos siūlytą nuostatą, kad ES parama būtų tvirtai susieta su teisės viršenybės ir žmogaus teisių principų laikymusi. ES pinigai neturi maitinti autokratinių režimų. Tuo pačiu, numatyta kurti lankstesnes finansavimo galimybes tiems, kurie kovoja už demokratiją visame pasaulyje –

pilietinei visuomenei, nepriklausomai žiniasklaidai ir akademiniai bendruomenei
represiniuose režimuose.

Vienas svarbiausių naujojo ES biudžeto postūmių – 410 mlrd. eurų Europos
konkurencingumo fondas. Praėjus metams po Mario Draghi ataskaitos, EK pagaliau pateikė
savo atsaką į didėjančią Europos konkurencingumo iššūkį. Šis fondas – tai galimybė paskatinti
tiek viešas, tiek privačias investicijas į mokslinius tyrimus, inovacijas, skaitmenines
technologijas ir strategines pramonės šakas, kurios leis Europai neatsilikti nuo JAV ir
Kinijos. Vis dėlto ypatingą dėmesį reikės skirti fondo struktūrai, kad visi mums aktualūs
prioritetai būtų tinkamai finansuojami.

Galiausiai liberalų frakcijos tikslas – ES biudžetas turi būti suprantamas ir prieinamas
visiems jos piliečiams. Šiandien per daug verslų, mokslininkų ar nevyriausybinų
organizacijų susiduria su per didele administracine našta. Biurokratija negali būti kliūtis
norint pasinaudoti ES investicijomis. Būtina dar labiau supaprastinti taisykles, pereiti prie
vieningų skaitmeninių sistemų, sumažinti perteklines patikras bei diegti proporcingumo
principą. Tik taip užtikrinsime, kad biudžetas būtų efektyvus, skaidrus ir realiai veikiantis.

